

Dr hab. Tadeusz Kołodziej, prof. WSM
Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie

LOGIKA POGŁĘBIANIA INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ WPROWADZENIE EURO®

Artykuł jest kontynuacją serii publikacji poświęconej motywom pogłębiania integracji europejskiej.

WPROWADZENIE

Niewątpliwie, największym osiągnięciem dekady lat 90. (a można zaryzykować twierdzenie, że było to największe osiągnięcie na drodze integracji gospodarczej w historii zjednoczenia Europy), było wprowadzenie wspólnej waluty przez zdecydowaną większość państw członkowskich Unii Europejskiej. Przyjęcie euro, w miejsce walut narodowych przez kraje tak zwanego Eurolandu, zaprojektowane w Traktacie z Maastricht, oznaczało osiągnięcie najwyższego etapu integracji na płaszczyźnie ekonomicznej, czyli unii gospodarczo-walutowej. Droga do tego była wyjątkowo długa i zajęła równe 30 lat¹.

Po straconej, z powodu recesji światowej (konsekwencji kryzysu naftowego), dekadzie lat 70-tych również pierwsza połowa lat 80-tych ubiegłego wieku – czas europesymizmu, nie sprzyjała ambitnym planom wyraźnego przyspieszenia integracji, poprzez wprowadzenie wspólnego pieniądza. Stanowisko przeciwników i zwolenników wspólnej waluty w Unii można scharakteryzować następująco: przeciwnicy twierdzili, iż warunkiem wprowadzenia wspólnego pieniądza jest wcześniejsze ujednoczenie legislacji narodowych w sferze finansów, z kolei zwolennicy wprowadzenia wspólnej waluty twierdzili, że szybkie wprowadzenie unii walutowej wymusi niezbędne przemiany, bez których harmonizacja może potrwać jeszcze wiele lat.

ZWOLENNICY I PRZECIWNICY WSPÓLNEJ WALUTY

Zwolennikami wspólnej waluty byli jedynie politycy francuscy, poczynając od ministra finansów (późniejszego prezydenta w połowie lat 70-tych) Valerego Giscard d'Estaing, poprzez profesora ekonomii, późniejszego premiera Raymond Barre'a oraz autora decyzji o przyjęciu strategii wprowadzania wspólnej waluty prezydenta François Mitterranda, z której to nie wycofał się jego następca prezydent Jacques Chirac. Bardzo sprawna realizacja strategii wprowadzania euro to dzieło innego Francuza, ówczesnego Przewodniczącego Komisji Europejskiej Jacques Delors, wspieranego przez ówczesnego francuskiego ministra skarbu Jean Claude Trichet, późniejszego prezesa Banku Francji a obecnie prezesa Europejskiego Banku Centralnego we Frankfurcie nad Menem.

Przeciwko wspólnej walucie byli przede wszystkim Niemcy i Brytyjczycy aczkolwiek z różnych przyczyn. W przy-

padku Wielkiej Brytanii powód był jak zwykle ten sam czyli wynikająca z euro sceptycyzmu niechęć do dalszego pogłębiania integracji a tym niewątpliwie byłaby wspólna waluta. Przywódcy brytyjscy robili więc wszystko, aby przynajmniej opóźnić jej wprowadzenie.

W przypadku RFN przyczyna była bardziej pragmatyczna i wymierna. Po pierwsze, Niemcom trudno było rozstać się z marką niemiecką: ich dumą narodową i symbolem powojennego sukcesu gospodarczego Niemiec. Po drugie, Niemcy nie wierzyli, iż inne państwa członkowskie będą w stanie zachować niezbędną dyscyplinę w zakresie wydatków publicznych, *conditio sine qua non* wprowadzenia wspólnej waluty. Przeciwnikami koncepcji byli nie tylko, Bundesbank i inne banki, ale również media, a tym samym opinia publiczna. Kanclerz Helmut Kohl dokonał niezwyklej sztuki przekonując ostatecznie Niemców, iż wprowadzenie wspólnej waluty będzie korzystne dla Niemiec. Pomogły mu w tym „okrągły stół” w Polsce, zwycięstwo Solidarności w pierwszych, częściowo wolnych, powojennych wyborach parlamentarnych w Europie Środkowej i bezpośrednia tego konsekwencja, czyli upadek Muru Berlińskiego. W konsekwencji zjednoczenie Niemiec, po 40-letnim podziale, stawało się możliwe. Warunkiem zjednoczenia, które implikowało, że Niemcy staną się najsilniejszym demograficznie i gospodarczo państwem w Europie, było silne i nieodwracalne zakotwiczenie w Europie, mówiąc obrazowo w „serdecznie żelaznych objęciach Europy”, a to wymagało zgody na wspólną walutę. Zrozumieli to nie tylko Niemcy, ale również inne państwa członkowskie niechętnie, lub mówiąc ogólniej, niezbyt entuzjastycznie nastawione wobec wspólnej waluty.

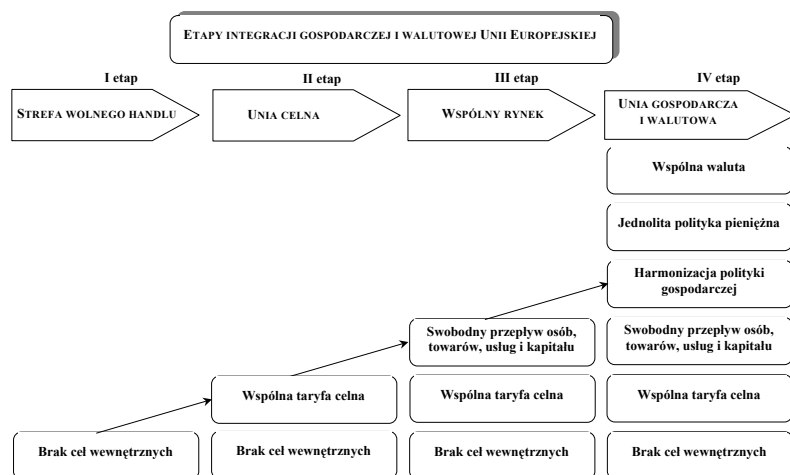
WPROWADZENIE EURO

Z wielu powodów przełomowym okazał się rok 1995. 1 stycznia tego roku Unia poszerzyła się o Austrię, Szwecję i Finlandię, tego samego dnia rozpoczęła pracę Komisja Europejska w nowym, powiększonym do 20 członków, składzie pod nowym kierownictwem Luksemburczyka Jacques Santera. W tym okresie prezydencję Unii objęła Francja. W tym samym roku miała miejsce kampania prezydencka we Francji, którą wygrał Jacques Chirac – jak się szybko okazało zdecydowany zwolennik wspólnego pieniądza. Wszystkie te wydarzenia wniosły spory element niepewności, co do harmonogramu zatwierdzonego w Traktacie z Maastricht, tym bardziej, że w 1995 roku wkraczano w – decydujący dla całego przedsięwzięcia – drugi etap budowy unii gospodarczo-walutowej².

² Najważniejsze założenia trzech etapów dochodzenia do Unii Gospodarczo-Walutowej:

Etap I
1 lipca 1990 – 31 grudnia 1993

¹ Plan sporządzony przez premiera Luksemburga P. Wernera w sprawie dochodzenia do etapu unii gospodarczo-walutowej do końca lat 70-tych był opracowany i przyjęty już w 1970 roku. Paryski szczyt w październiku 1972 r. ponowił zobowiązanie do przyjęcia wspólnej waluty do końca dekady lat 70. por. T. Kołodziej „Logika pogłębiania integracji europejskiej”, *Postępy Techniki Przetwórstwa Spożywczego* 1/2008, s. 131.

Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce

Dużą rolę odegrało spotkanie na szczycie w Cannes w czerwcu 1995 roku. Przywódcy europejscy potwierdzili dzień 1 stycznia 1999 roku jako nieprzekraczalną datę rozpoczęcia trzeciego etapu budowy Unii Gospodarczo-Walutowej. Kolejnym ważnym krokiem na tej drodze były postanowienia ministrów finansów, zebranych na posiedzeniu Rady UE w Walencji we wrześniu tego samego roku, iż członkostwo w Unii Walutowej będzie zależało od rzeczywiście osiągniętych wyników ekonomiczno-finansowych w 1997 roku, jako roku referencji spełnienia kryteriów z Maastricht³, a nie od zapewnienia, co do ich osiągnięcia

- Pełna liberalizacja obrotu kapitałowego między państwami członkowskimi EWG i wzmocnienie koordynacji polityki gospodarczej państw członkowskich.

Etap II

1 stycznia 1994 – 31 grudnia 1998

- 1 stycznia 1994 roku – rozpoczęcie działalności Europejskiego Instytutu Walutowego (EMI) we Frankfurcie, stanowiącego załączek Europejskiego Banku Centralnego – EBC.
- Przyjęcie ustawodawstwa niezbędnego do wprowadzenia euro, a w szczególności całkowite uniezależnienie od rządów banków centralnych w ich działaniach statutowych, wprowadzenie zakazu zaciągania pożyczek przez rządy w bankach centralnych na finansowanie deficytów budżetowych, zniesienie uprzywilejowanego dostępu sektora publicznego do instytucji finansowych.
- Nadanie wspólnej walucie nazwy „euro” oraz ustalenie, że 1 euro dzielić się będzie na 100 centów.
- Przygotowanie systemów finansowych do przyjęcia nowej waluty.

Etap III

1 stycznia 1999 – 28 lutego 2002

pierwsza faza: 1 stycznia 1999 – 31 grudnia 2001

- Wprowadzenie euro jako samodzielnej waluty do rozliczeń bezgotówkowych w rozliczeniach międzybankowych oraz równoległe stosowanie w rozliczeniach bezgotówkowych przedsiębiorstw i osób fizycznych walut narodowych krajów członkowskich UGW oraz euro, w zależności od preferencji.
- Stosowanie stałych, ustalonych na dzień 1 stycznia 1999 roku kursów walut narodowych krajów wchodzących w skład UGW wobec euro, do czasu ich całkowitego wyeliminowania.

druga faza: 1 stycznia 2002 – 28 lutego 2002

- Wprowadzenie do obiegu banknotów i monet euro oraz stopniowe wycofywanie z obiegu banknotów i monet narodowych państw członkowskich UGW.
- Realizowanie obrotu bezgotówkowego wyłącznie w euro.

3 Traktat z Maastricht określili zasady uczestnictwa państw członkowskich w UGW w postaci tzw. kryteriów zbieżności (konwergencji), które zostały zamieszczone w protokołach stanowiących integralną część Traktatu. Zgodnie z tymi kryteriami państwo, które chce zostać członkiem UGW, musi spełnić następujące warunki:

- zadłużenie publiczne nie może przekroczyć 60% PKB wyrażonego w cenach rynkowych;
- deficyt budżetu centralnego nie może być wyższy niż 3% PKB wyrażonego w cenach rynkowych;
- średnia stopa inflacji w roku poprzedzającym ocenę nie może prze-

w przyszłości. Uspokoiło to Niemców i wytrąciło im z ręki jeden z argumentów przeciw wspólnej walucie.

Równie ważny okazał się kolejny szczyt, tym razem w grudniu w Madrycie – był to czas prezydencji hiszpańskiej. Ponownie potwierdzono dzień 1 stycznia 1999 roku jako datę rozpoczęcia trzeciego etapu budowy Unii Walutowej oraz przyjęto przygotowany przez Komisję precyzyjny harmonogram działań do 1 lipca 2002 roku. Ustalono, że wspólna waluta będzie nazywać się euro. Zważywszy, iż postanowienia Szczytu były precyzyjne i stanowcze, oznaczało to zamknięcie fazy negocjacji i rozpoczęcie fazy realizacji zgodnie z harmonogramem.

A to oznaczało, przejście z płaszczyzny negocjacji między państwami członkowskimi na płaszczyznę narodowych działań mających na celu spełnienie kryteriów z Maastricht. W czerwcu 1996 Komisja Europejska ogłosiła oficjalnie, że warunki konwergencji spełniają zaledwie 3 kraje Irlandia, Dania i Luksemburg, dla reszty krajów podstawowym problemem był zbyt wysoki deficyt budżetowy. Oznaczało to konieczność zaciśnięcia pasa i prowadzenie restrykcyjnej polityki wydatków budżetowych, czyli cięć. Wywołało to powszechne protesty społeczeństw państw członkowskich, szczególnie żywe w Niemczech, czyli kraju, który i bez tego był niechętny wspólnej walucie. Najgorsza była sytuacja Włoch, lecz tu rząd Romano Prodi uzyskał przyzwolenie społeczne na naprawę finansów publicznych; ostatecznie sanacja finansów publicznych zakończyła się sukcesem.

Obrađująca w Luksemburgu w grudniu 1997 roku Rada Europejska zdecydowała, że wynegocjowane wcześniej kursy wymienne walut narodowych na euro, zostaną podane do publicznej wiadomości podczas kolejnej, kwalifikującej do uczestnictwa w Unii Gospodarczo-Walutowej, Rady Europejskiej w maju 1998 roku. Pierwsze półrocze 1998 roku, kluczowe dla trzeciego etapu budowy Unii Gospodarczo-Walutowej, to okres prezydencji brytyjskiej, która w negocjacjach poprzedzających Traktat z Maastricht zastrzegła sobie swobodę w podjęciu decyzji o przystąpieniu lub nie do trzeciego etapu wprowadzania wspólnej waluty (opt-out).

Podstawą podjęcia decyzji o zakwalifikowaniu do trzeciego etapu budowy Unii Gospodarczo-Walutowej, a tym samym przyjęcia wspólnej waluty, był raport Komisji opublikowany w marcu 1998 roku skierowany do Rady Unii Europejskiej, składającej się z ministrów finansów (Ecofin). Komisja stwierdziła, że 14 krajów (wyjątkiem była Grecja) wypełniło kryteria z Maastricht, co upoważniało je do zakwalifikowania się do trzeciego etapu budowy Unii Gospodarczo-Walutowej.

Z wyjątkiem Grecji, która nie wypełniła żadnego kryterium, reszta państw spełniła 3 kryteria konwergencji; kryterium skumulowanego zadłużenia okazało się dla większości państw dużą przeszkodą. Spełniło je zaledwie 4 państwa.

kroczyć więcej niż 1,5% punktu procentowego średniej arytmetycznej wskaźników inflacji trzech państw członkowskich, mających najbardziej stabilne ceny;

- średnia nominalna długoterminowa stopa procentowa nie może być wyższa niż o 2 punkty procentowe od średniej arytmetycznej stóp procentowych trzech państw członkowskich o najniższym poziomie inflacji;
- państwo członkowskie przestrzega granic wahań kursów walutowych ustalonych w ramach Europejskiego Systemu Walutowego, co najmniej przez dwa lata i nie przeprowadza dewaluacji swojej waluty względem walut innych państw członkowskich.

Uznano jednak, że obsługa zadłużenia (obsługa długu z zasobów własnych kraju oraz poprawny portfel zobowiązań) rokuje nadzieję polepszenia sytuacji.

Tabela 1. Spełnienie kryteriów konwergencji w 1977 roku – roku referencji

	Stopa inflacji	Deficyt budżetowy (w% PKB)	Zadłużenie (w% PKB)	Długookresowa stopa procentowa
Wartość referencji	2,7% (1,2% + 1,5%)	-3%	60%	7,8% (5,8% + 2%)
Niemcy	1,5	-2,7	61,3	5,6
Francja	1,3	-3,0	58,0	5,5
Włochy	1,9	-2,7	121,6	6,7
Hiszpania	1,9	-2,6	68,3	6,3
Holandia	1,9	-1,4	72,1	5,5
Belgia	1,5	-2,1	122,2	5,7
Austria	1,2	-2,5	66,1	5,6
Finlandia	1,2	-0,9	55,8	5,9
Irlandia	1,2	0,9	67,0	6,2
Luksemburg	1,4	1,7	6,7	5,6
Portugalia	1,9	-2,5	62,0	6,2
W. Brytania	1,8	-1,9	53,4	7,0
Szwecja	1,9	-0,8	76,6	6,5
Dania	2,0	0,7	64,1	5,6
Grecja	5,4	-4,0	108,7	9,8

Źródło K. von Wogau „Społeczna gospodarka rynkowa. Model dla Europy” Wyd. Wokół nas, Gliwice 2004, s. 47.

Raport Komisji Europejskiej, poparty pozytywną opinią Ecofinu stał się podstawą decyzji Rady Europejskiej podjętej na posiedzeniu 2 maja 1998 roku w Brukseli, o zakwalifikowaniu 11 krajów do strefy Euro⁴. Poza tworzoną unią pozostały (oprócz Grecji) Wielka Brytania i Dania z własnego wyboru oraz Szwecja, która, mając na uwadze niechęć społeczeństwa do wspólnej waluty argumentowała, że do wstąpienia do przyjęcia euro nie jest jeszcze dostatecznie przygotowana.

Oznacza to, iż ewentualne przystąpienie W. Brytanii i Danii do strefy euro zależy wyłącznie od ich suwerennej decyzji. Natomiast Szwecja, która przystępując do Unii Europejskiej w 1995 roku, a więc po podpisaniu Traktatu z Maastricht, musiała zaakceptować całe *acquis communautaire* (w tym przy-

⁴ Podczas tego Szczytu, z powodu wyboru pierwszego prezesa Europejskiego Banku Centralnego, miał miejsce najdłuższy obiad dyplomatyczny w dziejach Unii. Na stanowisko prezesa zgłoszono wówczas dwóch kandydatów: Holendra Wima Duisenberga (popieranego przez 14 rządów i prezesów Banków Centralnych) oraz Jean-Claude Trichet – kandydata prezydenta Francji. Podczas obiadu Francja wyraziła veto wobec Holendra, z kolei Holandia zawetowała Francuza. Kompromisowa propozycja premiera Luksemburga, aby podzielono 8 letnią kadencję na dwa etapy (cztery lata dla Duisenberga i 4 dla Tricheta) nie mogła być przeforsowana, bowiem Traktat z Maastricht przewiduje wyłącznie 8 letnią kadencję. Negocjacje w tej sprawie trwały do godziny 3 rano. Osiągnięty kompromis przewidywał, że W. Duisenberg złoży oświadczenie, iż ze względu na swój wiek nie będzie sprawował funkcji przez całą kadencję; zastrzegł sobie jednak, że sam określi czas swej dymisji. Ostatecznie w jednym ze swych oświadczeń, stwierdził, że na stanowisku prezesa pragnie pozostać, co najmniej 4 lata, lecz nie dłużej niż osiem. K. von Wogau „Społeczna gospodarka rynkowa. Model dla Europy”, Wyd. Wokół nas, Gliwice, 2000, s. 37.

jęcie wspólnej waluty) jest zobligowana euro przyjąć. Nie mniej jednak datę przyjęcia może określić sama.

W trakcie obrad tego Szczytu, ustalono, że kursy walut zostaną usztywnione od 1 stycznia 1999 roku na poziomie bilateralnych kursów centralnych występujących w ramach europejskiego systemu walutowego. Uzgodnione kursy zostały opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE 31 grudnia 1998 roku o godzinie 18.00 [2].

Przez trzyletni okres trzeciego etapu, w latach 1999-2001 euro miało obowiązywać w obrocie bezgotówkowym. Od 1 stycznia 2002 euro wprowadzono do obrotu gotówkowego poprzez wymianę walut narodowych na wspólny pieniądź. Operacja sprawnie przeprowadzona zakończyła się 28 lutego 2002 roku. W tym dniu osiągnięto czwarty, więc najwyższy, etap integracji gospodarczej. Oznacza to, że na płaszczyźnie integracji gospodarczej osiągnięto praktycznie wszystko (z małymi wyjątkami), co można było osiągnąć, czyli unię gospodarczo-walutową. Pozostał ostateczny teoretycznie cel integracji, czyli unia polityczna.

Tabela 2. Kurs euro 01.01.1999

1 Euro
1,95583 marki niemieckiej
40,3399 franków belgijskich
166,386 peset hiszpańskich
6,5595 franków francuskich
0,7875 funta irlandzkiego
1936,27 lirów włoskich
40,3399 franków luksemburskich
2,2037 guldenów holenderskich
13,7603 szylingów austriackich
200,482 escudos portugalskich
5,9457 marek fińskich

Źródło: jak w tabeli 1, s. 48.

LITERATURA

- [1] Kołodziej T.: Logika pogłębiania integracji europejskiej, Postępy Techniki Przetwórstwa Spożywczego 1/2008.
- [2] Popowicz K.: Historia integracji europejskiej, SGH, Warszawa 2006, s. 229.
- [3] Von Wogau K.: Społeczna gospodarka rynkowa, Model dla Europy, Wyd. Wokół nas, Gliwice 2004.

THE LOGIC OF EUROPEAN INTEGRATION DEEPENING THE INTRODUCTION OF EURO

SUMMARY

The paper is continuation of the new series of articles on the motifs to intensify the European Integration Process by the introduction of common currency.